

Jari Hokkanen

Suomalainen piensarjakuva verkossa

Omakustanne- ja pienlehtisarjakuvan mahdollisuudet internetissä

Jari Hokkanen

Suomalainen piensarjakuva verkossa

Omakustanne- ja pienlehtisarjakuvan mahdollisuudet internetissä

Jari Hokkanen
Opinnäytetyö
Syksy 2015
Kuvallinen viestintä
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Viestinnän Koulutusohjelma, Kuvallinen viestintä

Tekijä(t): Jari Hokkanen

Opinnäytetyön nimi: Suomalainen piensarjakuva verkossa: Omakustanne- ja pienlehtisarjakuvan mahdollisuudet internetissä

Työn ohjaaja: Tuukka Uusitalo

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Syksy 2015

Sivumäärä: 28

Opinnäytetyöni käsittelee suomalaista sarjakuvaa ja sen tuomista verkkoon. Keskityn erityisesti omakustanne- ja pienlehtisarjakuvaan, koska se kiinnostaa itseäni eniten ja näen sille paljon mahdollisuuksia internetissä. Olen opiskellut sarjakuvaa Limingan Taidekoulussa ja olen omin silmin nähnyt, kuinka intohimoista puuhaa pienlehtien tekeminen voi olla.

Vertailupohjana sarjakuva-alan digitalisaatioon käytin musiikki-, kirja-, ja tv-teollisuudessa tapahtuneita muutoksia. Amazon mullisti kirja-alan Kindle e-lukulaitteellaan, iTunes teki saman musiikkiteollisuudelle ja Netflix puolestaan muutti tavan, jolla katsomme tv-ohjelmia. Sarjakuva-alalle ei ole vielä ilmestynyt mainittujen kaltaista *de facto* -standardia, joka saisi ihmiset muuttamaan radiakaalista omia sarjakuvan lukutottumuksiaan.

Halusin selvittää, millä keinoin kotimaiselle sarjakuvalla saataisiin enemmän nettinäkyvyyttä ja millä tavoin sarjakuvien lukijat saataisiin käyttämään digitaalista käyttöympäristöä.

Suunnittelin itse ehdotuksen suomalaisille sarjakuvantekijöille suunnatusta palvelukokonaisuudesta, mihin voisi itse ladata omia sarjakuviaan ja lukea muiden käyttäjien teoksia. Applikaatio toimisi selaimessa, tabletilla ja puhelimessa.

Haastattelin alan ammattilaisia ja harrastelijoita käsittelemistäni aiheista, luin aiheeseen liittyviä kirjoituksia ja selasin sarjakuvaan keskittyntä keskustelufoorumia.

Lopputulos oli, että suomalainen sarjakuva voi hyvin ja pienlehtien ja omakustanteiden tekijöitä on paljon. Pienlehtien laatu on digitaalipainojen yleistymisen johdosta parantunut, ja lehdet ovat muuttuneet kunnianhimoisemmiksi.

Samalla kävi selväksi, että suomalainen sarjakuva ei ole vielä valmis siirtymään verkkoon. Paperinen sarjakuva on sekä esteettisempi että käytännöllisempi vaihtoehto kuin digitaalinen. Digitaaliselta päätelaitteelta sarjakuvan lukeminen koettiin häiritseväksi, ja siihen ei kyetty uppoutumaan samalla tavalla kuin perinteiseen sarjakuvaan.

Digitaalinen ympäristö kuitenkin tarjoaa tekijöille uusia mahdollisuuksia alati kehittyvän teknologian ja erinäisten joukkorahoitusväylien myötä.

Asiasanat: Sarjakuva, omakustanne, pienlehti, nettisarjakuva

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Communication, Option of Visual Communication

Author(s): Jari Hokkanen

Title of thesis: Finnish self-published comics online: Possibilities and opportunities for small finnish comics online

Supervisor(s): Tuukka Uusitalo

Term and year when the thesis was submitted: Fall 2015

Number of pages: 28

My thesis deals with the Finnish comic scene and with trying to give it more of an online presence. I concentrate especially in self-published comics and zines because that's what I'm most interested in and I see a lot of opportunities for it online. I have studied making comics in Liminka School of Arts and have witnessed the passion that goes into making a small comic zine.

I compare the digitalization of comics with the innovations that happened in the music, book and tv industry. Amazon revolutionized the book industry with the Kindle e-reader, iTunes did the same for the music industry and Netflix changed the way we watch tv shows. An innovation in the same magnitude does not exist in the comic world and we're still waiting for the thing that would radicalize our comic reading habits.

I set out to find ways for Finnish comics to get more attention online and to find ways for readers to start using a digital comic reading environment.

I designed a mock-up of an cross-platform application designed for finnish comic creators. You could upload your own comics in the app and read other peoples creations.

I interviewed Finnish comic professionals and hobbyists about these subjects, I read articles and browsed an comic discussion forum.

The conclusion was that the finnish comic zine scene is alive and well and that there are more and more people making them each year. The quality of the zines has gone up after the digital presses have become more popular and the zines have also become more ambitious.

It also became clear that finnish comics are not yet ready for the shift online. A traditional paper comic was considered more aesthetically pleasing and more practical than a digital comic. Reading a comic on a tablet was seen as distracting and not as easily engaging than a traditional comic.

Still the digital environment provides new possibilites for comic artists as the technology keeps improving. Also various crowd sourcing sites can enable independent artists to do their own thing without compromises.

Keywords: Comics, self-publishing, zine, webcomics

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TIETOPERUSTA	8
	2.1 Omakustanteen historia Suomessa	8
	2.2 Omakustanne ja pienlehti käsitteinä	9
	2.3 Omakustannesarjakuvan tila Suomessa	10
	2.4 Internetin aikakausi	12
	2.4.1 Sarjakuvien elämä netissä tällä hetkellä	12
	2.4.2 Suomalaiset sarjakuvablogit	13
3	SARJAKUVA-APPLIKAATIO	15
	3.1 Idea	15
	3.2 Rakenne	17
	3.3 Ansaintamallit	18
	3.3.1 Mainostulot	18
	3.3.2 Tilausmaksu	19
	3.3.3 Kauppa	Error! Bookmark not defined.
	3.4 Haasteet	19
4	TULOKSET	21
	4.1 Pienlehtisarjakuvan nykytila ja tulevaisuus	21
	4.2 Digitaalinen sarjakuva ja sarjakuvan tulevaisuus	22
	4.3 Digitaalinen päätelaite ja sen ongelmat ja vahvuudet	22
	4.4 Tulevaisuus	24
5	POHDINTA	25
6	LÄHTEET	26
	6.1 Aineisto	26
	6.2 Lähteet	26

1 JOHDANTO

Suomen sarjakuvafestivaaleilla on yleensä varattu päivä, jolloin sarjakuvataiteilijat saavat varata pöydän ja myydä itse tulostamiaan ja taittamiaan omakustanteita. Pienlehtikeitaiden pöydille muodostuu valkoisia pienlehtimuureja. Tekijöitä tuntuu olevan vuosi vuodelta enemmän ja pöytäpaikat on varattu hetkessä loppuun, ja ilman pöytätilaa jääneet jalkautuvat festivaalialueelle ja myyvät teoksiaan repusta käsin. Tarjonnan skaala täyttää kaiken kuviteltavissa olevan, ja kilpailu on kovaa.

Omakustannesarjakuvan elinikä on lyhyt. Painosmäärä on yleensä pieni ja jakelukanavat festivaalien ja muiden alan tapahtumien ulkopuolella vähäiset. Kun painos on myyty loppuun, myynti päätetään syystä tai toisesta lopettaa tai kun uusi teos valmistuu niin vanha teos jää sen ostaneiden pienen piirin iloksi ja käytännössä katoaa. Sarjakuvan voi laittaa nettiin vaikka omaan blogiin tai foorumeille, mutta varsinaista sarjakuville erikoistunutta vapaata jakelukanavaa ei ole – varsinkaan omakustanteille.

Opinnäytetyössäni pohdin omakustannesarjakuvan pitkäikäisyyttä sen tyypillisimmässä muodossa eli painettuna fyysisenä teoksena ja käyn läpi mahdollisuuksia, joilla omakustannesarjakuvia voitaisiin tuoda sähköiseen muotoon luettavaksi.

Aion tutkia aihetta verraten sarjakuvien digitaalisen jakelun tilaa äänitteiden ja kirjojen vastaavaan, joille on jo vakiintuneet palvelut, laitteet ja käyttäjäkunnat. Pohdin voisiko kotimaiselle sarjakuvulle ja eritoten omakustannesarjakuvulle olla mahdollista kehittää helppokäyttöistä digitaalista palvelua, jonka kautta sarjakuvia voisi lukea vaivatta omalta päätelaitteeltaan. Pohdin myös sitä, kuinka omakustannesarjakuvien levikkiä ja näkyvyyttä voitaisiin digitaalisin keinoin parantaa.

Yritän selvittää, olisiko mainitun kaltaiselle palvelulle kysyntää ja tarvetta ja pohdin, mitä ongelmia palvelun julkaisemisessa ja käytössä voi olla.

Valitsin aiheen, koska käyn itse sarjakuvafestivaaleilla nimenomaan uusia ja mielenkiintoisia pienlehtiä metsästävässä. Haluan tukea tekijöitä ja omalta osaltani osoittaa, että kiinnostusta pienlehtiä kohtaan löytyy. Olen opiskellut sarjakuvaa Limingan Taidekoulussa ja muistan elävästi, kuinka intohimoista puuhaa oman pienlehden saattaminen festivaalien pöydälle oli. Kuukausien

työpanos printattiin kopiopaperille, niitattiin luettavaan muotoon ja laitettiin myyntiin eurolla tai parilla siinä toivossa, että joku sen ostaisi.

Aina ei kuitenkaan oma aikataulu eikä budjetti anna myöten kulkea pitkin Suomea eri festivaaleilla ja koska en ole riittävän verkostoitunut, pienlehdet jäävät yleensä saamatta. Siksi olisi hienoa, jos olisi olemassa palvelu, jonka kautta pystyisi lukemaan uudet ja vanhat teokset.

Aion ottaa yhteyttä suomalaisen sarjakuvan ammattilaisiin ja harrastelijoihin ja kysyä heiltä, kuinka he näkevät Suomen omakustannesarjakuvakulttuurin kehittyvän tulevaisuudessa ja kysyn näkevätkö he omakustanteille paikkaa verkossa.

2 TIETOPERUSTA

2.1 Omakustanteen historia Suomessa

Zine-kulttuurilla, joka oli erittäin aktiivista Suomessa 1970- ja 80 luvulla punk musiikin kulta-aikana, on paljon yhtäläisyyksiä omakustannesarjakuvan ja pienlehtien kanssa. Molemmat ovat pienen budjetin printtilehtiä, jotka tekijä tai tekijät ovat itse tulostaneet ja taittaneet ja joiden markkinoinnista sekä levittämisestä tekijät myös itse vastaavat. Lehdistä pyydetään lähinnä nimellistä hintaa, ja toiminta oli voittoa tavoittelematonta. Zineistä löytyi artistihaastattelujen, levyarvioiden ja artikkelien lisäksi myös paljon sarjakuvia, joten yhtäläisyydet ovat ilmeiset.

Yhteistä on myös sisältöä kontrolloivan elimen poissaolo, joten kansien välissä olevan materiaalin voidaan olettaa olevan juuri sellaista ja siinä muodossa mitä tekijä on alun perinkin lähtenyt tekemään. Tämä tinkimättömyys sisällöstä on kenties olennaisin tee-se-itse-kulttuurin piirre.

KUVA 1 Suomalaisia punk-zinejä. (Wasky 2015, viitattu 5.10.2015).

Valtaosa zineistä kuihtui pois, kun punkmuusikin suosio taantui ja lehdet hiljalleen päätyivät pölyn peittoon antikvariaatteihin, kirpputoreille ja ullakoille. Viime vuosien aikana kiinnostus näitä kadonneita lehtiä kohtaan on noussut ja netistä löytyykin projekti nimeltään Oranssi pienlehtiarkisto, joka tähtää zinejen digitaaliseen arkistointiin. Projekti sai hiljattain Opetus- ja kulttuuriministeriöltä 15 000 euron avustuksen. Oranssin pienlehtiarkisto on kulttuuriteko, mutta lehtien lukeminen on silti ontuvaa, koska teokset ovat vain skannattuja tiedostoja kasattuna ladattavaksi pdf-tiedostoksi.

(Hätinen 2015, viitattu 28.09.2015).

Zinet eivät kuitenkaan ole kokonaan kadonneet. Vuodesta 1989 ilmestynyt Toinen Vaihtoehto ilmestyy edelleen ja pari muuta lehteä ovat siirtyneet nettiin. Uusia lehtiä ilmestyy edelleen, ja vaikka ne luonteeltaan saattavat ollakin vain kertaluontoisia, zine-kulttuuri on silti selvästi hengissä ja itsetekemisen henki on etenkin sarjakuvapiireissä läsnä vahvasti edelleen.

Uumoilen, että vuosien päästä historia tulee toistamaan itseään ja nyt alalla liikkuvat pienlehdet tulevat olemaan uudelleen heränneen kiinnostuksen kohteena ja Oranssin kaltaiselle omakustannearkistolle olisi tarvetta. Tästäkin syystä oli tärkeää saada lehtiä digitaaliseen muotoon ennen kuin vasta vuosien päästä, jolloin lehdet ovat jo ehtineet katoamaan tai pääsemään huonoon kuntoon.

2.2 Omakustanne ja pienlehti käsitteinä

On syytä tehdä selväksi tietyt eroavaisuudet pienlehden ja omakustanteen välillä. Mitä painolaatuun tulee, usein omakustanteen tekijä painattaa teoksensa käyttäen painotalon palveluja. Tuloksena on painolaadultaan ammattitasoinen julkaisu, joka vain sattuu olemaan tekijän itsensä kustantama. Monesti suositaan virolaisia, latvialaisia tai saksalaisia painotaloja niiden huokeyn hinnan vuoksi. Suosiossa on myös suoraviivainen Books on Demand -palvelu. (Sarjakuvantekowiki, 2011, viitattu 17.05.2015.)

Pienlehti taas käsitetään leikkaa-ja-liimaa tyyppiseksi teokseksi, jonka taiteilija on itse tulostamistään sivuista taittanut kokoon. Estetiikaltaan ne muistuttavat vanhoja zinejä. Tulostaminen tapahtuu usein tavallisilla kuluttajatulostimilla ja yleensä kustannussyistä harmaasävyin. Tällainen

työskentelytapa mahdollistaa teosten saattamisen myyntipöydälle lyhyelläkin varoitusaajalla ja pitää pienlehdet ajankohtaisina, kun ei ole minkäänlaista tekijän ja julkaisijan välistä byrokraattista tai käytännön hankaluuksia.

28 Näin tehdään pikkulehti

KUVA 2 Olli Hietalan sarjakuva siitä, mitä pienlehden tekeminen yksinkertaisimmillaan voi olla. (Hietala, viitattu 2.10.2015).

Määritelmät ovat kuitenkin häilyviä ja usein pienlehteä nimitetään omakustanteeksi ja vice versa. Vaikka eroja onkin, niin sarjakuvista puhuttaessa molemmat niin pienlehdet kuin omakustanteetkin elävät tiukasti saman katon alla molempien ollessa selvästi epäkaupallisia tuotteita.

2.3 Omakustannesarjakuvan tila Suomessa

Omakustannesarjakuva elää enimmäkseen muutaman hengenvedon ajan sarjakuvafestivaaleilla. Sen jälkeen myyntityö jää taiteilijan oman aktiivisuuden varaan. Teostaan voi tarjota myytäväksi kirjakauppoihin ja antikvariaatteihin ja toki myös lähettää kustantajille suuremman levikin toivossa. Pienlehtiä voi pyytää laittaa myyntiin vaikkapa paikalliseen sarjakuvakeskukseen tai kulttuuri-

alan toimipaikkoihin. Yleensä kuitenkin varsinkin pienen budjetin lehdet jäävät odottamaan seuraavaa sarjakuvafestivaalia tai jotakin lehden sisältöön relevantisti liittyvää tapahtumaa.

KUVA 3 Pienlehtitaivas 2014 Helsingin Sarjakuvafestivaaleilla. (Pakkanen 2014, viitattu 2.10.2015).

Sarjakuvaansa voi mainostaa oman verkkosivun, blogin ja sosiaalisen median lisäksi esimerkiksi Sarjainfossa. Lehdessä on oma pienlehti-osionsa, jossa lyhykäisesti mainitaan uudet julkaisut, ja teoksesta on mahdollista saada myös arvostelu kyseiselle palstalle. Pienlehtitaiteilijat ovat kuitenkin sen verran tiivis ja verkostoitunut ryhmä, että tieto uusista julkaisuista saavuttaa kiinnostuneet lukijat vain puskaradion välityksellä.

Omia sarjakuviaan voi myös lähettää neljästi vuodessa ilmestyvään ilmaiseen Kuti Kuti -lehteen, jonka jokainen numero on tietyn teeman mukainen. Lehden taustalla pyörii suomalaisarjakuvan tunnettuja nimiä, jotka myös osallistuvat omin sarjakuvien lehden sisältöön, mutta pääosa lehden sarjakuvista koostuu ydinryhmän ulkopuolisten sarjakuvataiteilijoiden lähettämistä teoksista. Kuti Kutia jaetaan ilmaiseksi ympäri Suomen esimerkiksi kirjastoihin ja erinäisiin kulttuurialan kivi-jalkapisteisiin.

(Kuti Kuti 2015, viitattu 15.10.2015).

2.4 Internetin aikakausi

Musiikkiala koki mullistuksen, kun streamauspalvelut yleistyivät. Tällaisia ovat esimerkiksi yksinomaan musiikkiin keskittyneet palvelut kuten Spotify ja Pandora, jotka maksavat palvelua käyttäville artisteille rojaltimaksuja soittokertojen mukaan. Bandcamp-sivustolle muusikot voivat laittaa albuminsa kuunneltavaksi ja ladattavaksi itse määrittelemällään hinnalla. Videopalvelu YouTube voi kuka tahansa ladata teoksensa ilmaiseksi ja halutessaan videon voi kaupallistaa ja siten on mahdollisuus tienata mainostuloja.

Minimaalisella budjetillakin voi siis potentiaalisesti tavoittaa saman määrän kuuntelijoita kuin alan suurimmat tähdet. Aikaisemmin omakustanneäänitteen julkaisu oli käytännössä pienen erän cd-painoksen tilaaminen omalla kustannuksella siinä toivossa, että levy herättäisi levy-yhtiön huomion ja poikisi levytyssopimuksen. Nykyään voi olla artistille monessakin suhteessa kannattavampaa julkaista levynsä ilman levy-yhtiön välikäsiä.

E-kirjojen yleistymisen on tehnyt kirjoille saman kuin streamauspalvelut musiikille. Amazon-nettikaupan vuonna 2007 julkaisema laitteistoalusta Kindle oli ensimmäinen sähköisten kirjojen lukulaite. Kindle pyrkii jäljittelemään fyysisen kirjan lukemiskokemusta E-Ink sähköpaperitekniikalla, mikä saa laitteen näytön muistuttamaan oikeaa paperia. Tämä mahdollistaa vähemmän silmiä rasittavan lukukokemuksen, ja lisäksi E-Ink tekniikka käyttää vähän virtaa, joten Kindlen akku kestää yhdellä latauksella jopa viikkoja.

(Wikipedia 2015, viitattu 15.10.2015)

2.4.1 Sarjakuvien elämä netissä tällä hetkellä

Sarjakuville on olemassa omat nettipalvelunsa. Näistä tunnetuin on iPad-sovellus *Comixology*, joka siirtyi hiljattain Amazonin omistukseen. Vallansiirron jälkeen Amazon poisti sovelluksesta mahdollisuuden ostaa sarjakuvia sovelluksen sisällä eli ainoa keino suorittaa ostoksia on poistua sovelluksesta ja ostaa ne Comixologyn varsinaiselta nettisivulta ja palata sen jälkeen takaisin sovellukseen lukemaan niitä. Tämä pilasi Comixologyn alkuperäisen intuitiivisen ja yksinkertaisen järjestelmän ja siten radikaalisti vähensi heräteostosten mahdollisuutta. (Upbin 2014, Viitattu 17.05.2015).

Suurimmilla sarjakuvan kustantajilla kuten *Marvelilla* ja *DC Comicsilla* on omat yksityisomistukselliset sovelluksensa, joiden kautta kaupitellaan vain yhtiöiden omia sarjakuvia. Näihin ei siis yhtiöiden ulkopuolisilla tahoilla ole mahdollisuuksia päästä. Suomessa vastaavanlainen palvelu on *Aku Ankka Lataamo*, josta on saatavilla vain *Aku Ankka* -lehtiä.

Varsinainen sarjakuvien digitaalisen jakelukanavan *de facto* -standardi siis puuttuu. Toimijoita on, mutta esimerkiksi tv-sarjojen ja elokuvien suoratoiston jättiläisen Netflixin kaltaista edelläkävijää ei ole ainakaan toistaiseksi vakiintunut. Toiminta on siis sirpaloitunut lukuisiin yksittäisiin nettisarjakuvasivustoihin ja taiteilijoiden henkilökohtaisiin sivuihin.

2.4.2 Suomalaiset sarjakuvablogit

Vaikka kansainvälistä standardia ei sarjakuvan nettijulkaisulle ole, niin ainakin Suomessa on vakiintunut yksi kanava, jossa on aktiivinen sarjakuvantekijöiden käyttäjäkunta nimittäin blogit. Sarjakuvabloggaus on tiiviissä symbioosissa pienlehtipiirin kanssa, sillä harvassa ovat ne pienlehtien tekijät, joilla ei olisi omaa sarjakuvablogia.

Sarjakuvablogit ovat yleensä omaelämäkerrallisia kuten blogeilla yleensä on tapana olla. Skaala on laaja humoristisen liioittelusta inhorealistiseen. Näkisin tämän suodattamattoman oman elämän ruotimisen tärkeimpänä syynä sarjakuvablogien suosioon, sillä tekijän oppii tuntemaan päivitysten perusteella henkilökohtaisesti ja oikean elämän tapahtumiin on helppo samaistua.

Tyylillisesti sarjakuvablogit ovat tavallisesti nopeasti piirrettyjä ja luonnosmaisista. Viimeisteltä ja yksityiskohtaista piirrosjälkeä tärkeämpää on saada elämäntapahtumat nopeasti paperille ja blogiin ja pitää päivitykset ajankohtaisina.

Suomalaisten sarjakuvabloggaajien blogeja löytyy kaikkien suurimpien blogipalveluiden tarjoajien sivustoilta kuten Blogspot, Wordpress tai Vuodatus, mutta löytyypä yksinomaan sarjakuvabloggaamiseen keskittynytkin sivusto. Suomen sarjakuvaseura ry ylläpitää Sarjakuvablogit.com palvelua, jonne rekisteröityessä käyttäjä saa oman tunnuksen ja sivusto tapaa kuukausittain nostaa etusivulle jonkun ansioituneen käyttäjän blogin.

(Sarjakuvablogit.com, viitattu 2.10.2015.)

Koska blogit ovat levinneet usean eri palveluntarjoajan välille, on valtavaa tarjontaa hankala alkaa suodattamaan. Sarjakuvantekowiki.fi -sivusto ylläpitää kattavaa listaa suomalaisista sarjakuvabloggaajista, mutta listalla on sekaisin sekä aktiiviset että kuolleet blogit, joten selaaminen on turhauttavaa. (Sarjakuvantekowiki 2015, viitattu 6.10.2015).

Tästä blogien sirpaleisuudesta johtuen olisi oivallista, jos olisi alusta, jossa kaikki sarjakuvabloggaajien ja omakustannesarjakuvien tekijöiden tarvitsemat ominaisuudet olisivat yhden katon alla. Seuraavassa luvussa hahmottelen, millainen palvelu voisi käytännössä olla.

3 SARJAKUVA-APPLIKAATIO

Kokemukset ja näkemykset sarjakuvan digitalisaatiosta vaihtelevat laidasta laitaan. Tosiasia on kuitenkin, että sarjakuvan myynti Suomen kivijalkaliikkeissä on pitkälti suurten nimikkeiden kuten Viivin & Wagnerin ja Fingerporin varassa. Vaihtoehto- ja alakulttuurisarjakuvan menekki on niin heikkoa, ettei niiden kustantaminen ja ottaminen valikoimaan ole taloudellisesti kannattavaa. Koska fyysisen median kulutus on kokonaisuudessaankin vähentynyt, itsenäiset sarjakuvakaupatkin ovat murroksen äärellä (Römpötti 2014, viitattu 6.10.2015).

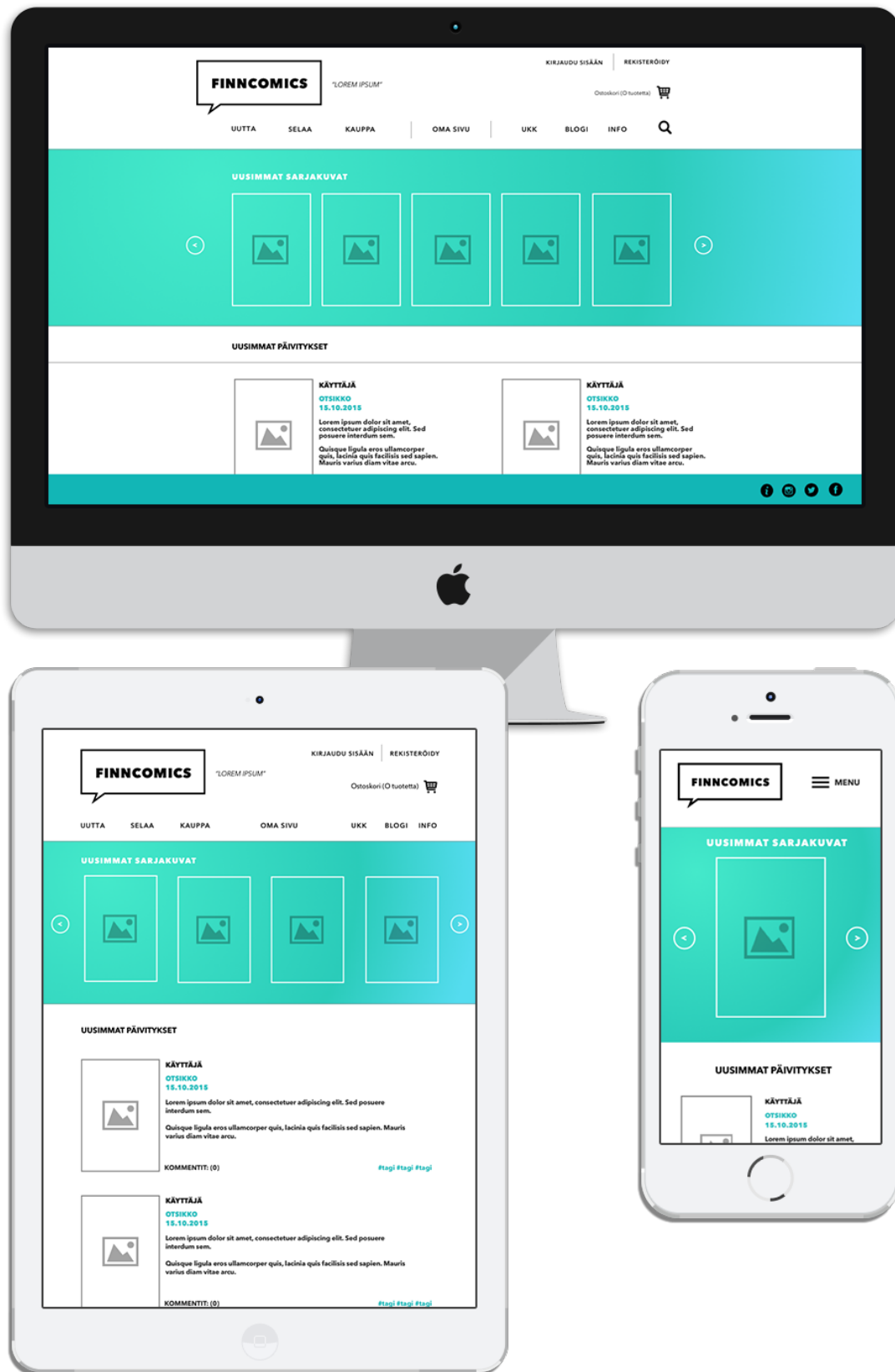
Tekijöitä ja teoksia on kuitenkin paljon, ja Suomen sarjakuvayhteisö on aktiivinen, joten jonkinlainen digitaalinen portaali olisi paikallaan. Ohessa pohdin, millainen palvelu voisi olla niin teknisiltä ominaisuuksiltaan kuin toimintamalliltaan.

3.1 Idea

Sovellus olisi suomalaisille tekijöille suunnattu ja sinne voisi kuka tahansa rekisteröitynyt käyttäjä ladata sarjakuviaan kaikkien luettavaksi. Palvelukokonaisuuteen kuuluisi nettisivu, ja tabletti- ja puhelin –applikaatio. Nettisivulla käyttäjät ja tekijät voivat luoda profiilinsa ja sivun kautta myös ladattaisiin sarjakuvat luettavaksi koko sovelluskokonaisuuden kesken. Applikaatio olisi saatavilla sekä iOS- että Android alustoille.

Palveluun ladattava sarjakuva voi olla sarjakuvablogimaista, lyhyttä ja strippimäistä tai sitten kokonaisia albumeita. Ladattuihin sarjakuviin voisi lisätä *tageja* eli niiden sisältöä kuvaavia avainsanoja, joiden avulla käyttäjät voivat sitten seuloa haluamaansa sisältöä ja materiaali pysyisi jäsenellään.

Palvelun pääpaino nojaisi tablet-tietokonekäyttöön. Yksinkertainen ja intuitiivinen sarjakuvaformaatin ehdoilla toimiva käyttöliittymä olisi omiaan auttamaan ihmisiä omaksumaan digitaalinen käyttöympäristön ja edesauttamaan väistämätöntä alan digitalisaatiota.

KUVA 4 Hahmottelemani Finncomics palvelukokonaisuuden mock-up

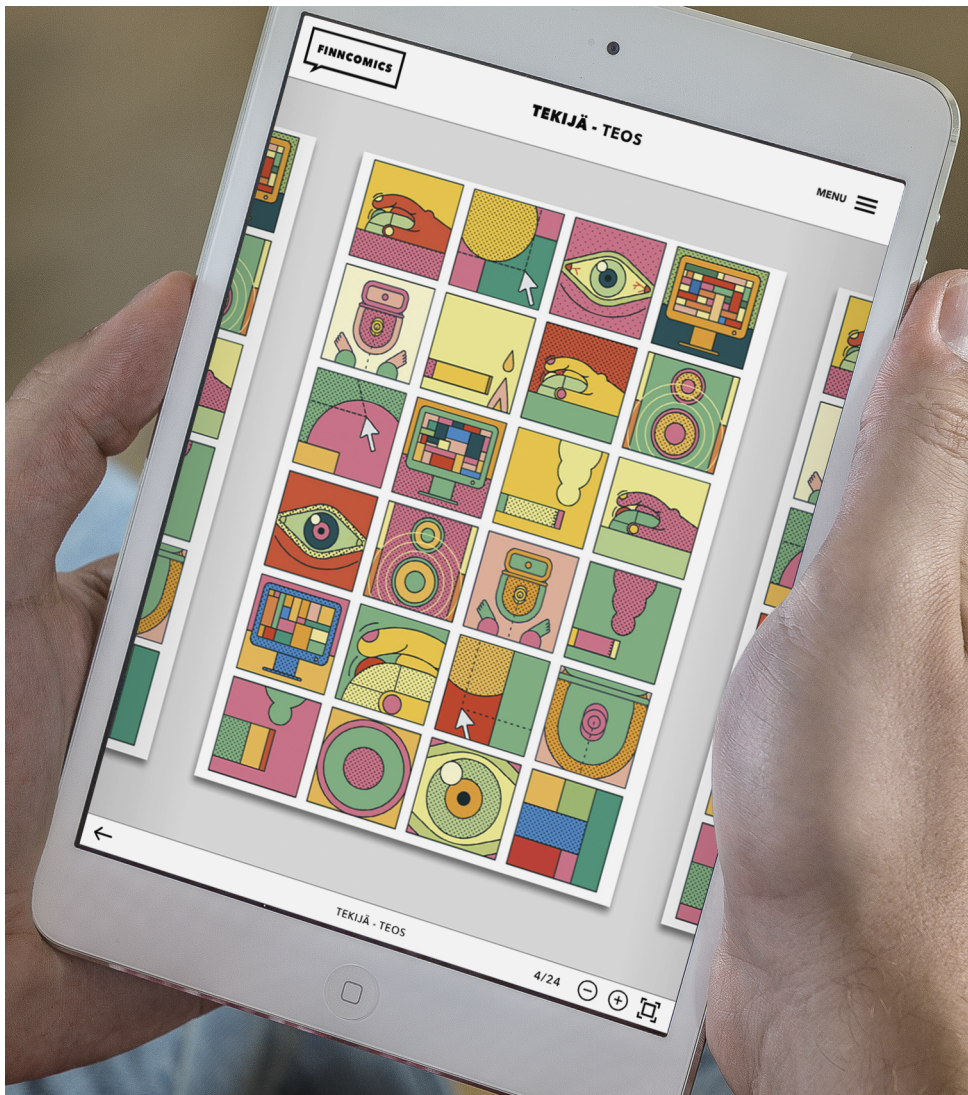
3.2 Rakenne

Palvelu olisi jaettu kolmeen eri pääsivuun etusivun lisäksi: kauppa, selaa ja oma sivu. Etusivulla rekisteröimättömälle käyttäjälle näkyisi sivuston uusimmat päivitykset niin kaupan kuin käyttäjien lataaman materiaalin suhteen. Rekisteröityneet käyttäjät pystyisivät seuraamaan tekijöitä ja näiden rekisteröityneitten käyttäjien etusivulla näkyisi vain heidän seuraamiensa taiteilijoiden teoksia.

Kaupassa jokainen palvelun käyttäjä voisi myydä omia tuotoksiaan itse määrittelemäänsä hintaan. Ostetut teokset olisivat luettavissa vain sovelluksen sisäisesti eikä niitä voisi ladata omalle koneelleen. Tällä estetään sarjakuvien laiton levittäminen verkossa. Kaupassa voisi olla myynnissä myös kaupallisia teoksia ja esimerkiksi kustantamot voisivat perustaa sivulle oman profiilinsa.

Selaa -sivulla kaikkia palveluun ladattuja sarjakuvia voisi selata päivämäärän, tekijän, arvostelujen ja sarjakuville asetettujen avainsanojen avulla.

Omallalla sivulla käyttäjä lataisi sarjakuvapäivitykset ja hallinnoisi omaan profiiliinsa liittyviä asetuksia.

KUVA 5 Lukukokemus sarjakuva-albumia luettaessa

3.3 Ansaintamallit

Sovellus olisi ladattavissa ilmaiseksi kaikille alustoille. Sen myötä kaikilla sovelluksesta kiinnostuneilla olisi mahdollisimman matala kynnys asentaa se ja palveluun saataisiin mahdollisimman paljon kävijöitä ja käyttäjiä. Palvelun ylläpitämiseen on kuitenkin jostain saatava rahaa ja ohessa pohdin siihen eri ansaintamalleja.

3.3.1 Mainostulot

Yleisin ansaintamalli olisi tarjota myytävää mainostilaa sivustolla ja sovelluksessa. Esimerkiksi pienet kustantamot saisivat palvelun kautta näkyvyyttä ja mainokset olisivat kohdistettu juurikin

sarjakuvia kuluttavalle kohderyhmälle. Myös sarjakuvatapahtumien ja näyttelyiden järjestäjät saisivat palvelusta hyvän kanavan mainostaa tapahtumiaan. Mainokset eivät kuitenkaan saisi olla liian aggressiivisia tai huomiota herättäviä, koska ne voisivat silloin negatiivisesti vaikuttaa sarjakuvien lukukokemukseen.

3.3.2 Tilausmaksu

On syytä miettiä, voisiko palvelussa soveltaa kuukausimaksullista järjestelmää, jolloin kävijät maksaisivat kiinteän kuukausimaksun ja saisivat siten luku-oikeuden kaikkiin palvelun ja kaupan sarjakuviin. Tämä ansaintamalli on toiminut hyvin ainakin käyttäjän näkökulmasta esimerkiksi Spotifyssa tai Netflixissä, mutta taiteilijan kannalta asia on monimutkaisempi. Mediassa on puhuttu paljon siitä, kuinka sisällön omistajat ovat saaneet sisällön käyttömääriin nähden alhaisia korvauksia.

Muusikko Anssi Kela teki kuuluisan blogimerkinnän kotisivulleen, josta kävi ilmi hänen saamansa tienestit suosituista *Levoton tyttö* -kappaleestaan musiikkipalvelu Spotifysta. Kappaletta kuunneltiin yli miljoona kertaa neljän kuukauden aikana ja korvauksia Kela sai niistä noin 2 336,9 euroa. (Kela 2013, viitattu 25.10.2015).

Kuukausimaksun tulisi siis tyydyttää ennen kaikkea sisällön lataajia, jotta sen käyttöönotto olisi missään määrin järkevää.

3.4 Haasteet

Käyttäjäpula on palvelun suurin haaste. Jos käyttäjiä ei tule, ei tule tulojakaan eikä palvelun kaupassa kauppa käy. Tuloja tarvitaan, sillä tämän kaltaisen palvelun ylläpitäminen on verrattain kallista. Kun liikennettä on paljon ja serverillä liikkuu paljon tiedostoja, ylläpitokustannukset voivat olla mittavia.

Vaikka potentiaalisia käyttäjiä olisikin, oman blogin hylkääminen ja sen uudelleen aloittaminen uudella alustalla voi olla monelle liian iso kynnyks. Siksi tulisi koettaa implementoida järjestelmä,

jonka avulla oman blogin datan voisi siirtää palveluun ja jatkaa sitten palvelun puolella siitä, mihin on oman bloginsa kanssa jäänyt.

Palvelun elinikä ja luotettavuus ovat myös kriittisiä asioita. Jos palvelu poistuu käytöstä, kaikki ladattu materiaali häviää - niin käyttäjien omat sarjakuvat kuin kaupasta ostetutkin.

4 TULOKSET

Kysyin alan ammattilaisilta ja harrastajilta heidän omista kokemuksistaan digitaalisesta sarjakuvasta ja näkemyksistä suomalaisen sarjakuvan digitaalisesta tulevaisuudesta. Kysyin myös mielipiteitä hahmottelemani palvelukokonaisuuden tarpeellisuudesta. Kysyin myös omakustanne- ja pienlehtisarjakuvan tilasta ja sen tulevaisuuden näkymistä niin netissä kuin sen ulkopuolella.

4.1 Pienlehtisarjakuvan nykytila ja tulevaisuus

Haastatteluista kävi ilmi, että pienlehtiyhteisö voi hyvin. Tekijöitä on tullut vuosi vuodelta enemmän ja tarjontaa riittää laidasta laitaan. Lehkonen kertoi huomanneensa ilmiön, että uusia sarjakuvantekijöitä tulee paljon anime- ja manga-tapahtumien puolelta ja puhtaasti sarjakuvatapahtumiin keskittyneet tekijät olisivat vähenemään päin.

(Lehkonen 2015, viitattu 6.10.2015).

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että lehtien painolaatu on parantunut merkittävästi. Takalo kirjoitti, että painotekniikoiden digitalisoitumisen myötä painamisen hinta on romahtanut ja täten lehdistä on tullut entistä kunnianhimoisempia. Tämä kuitenkin aiheuttaa sen, että monet tekijät lähtevät alusta pitäen tekemään lehdistään täysin värillisiä, mikä nostaa kappalehintaa merkittävästi mikä taas saattaa heijastua negatiivisesti myyntiin.

(Takalo 2015, viitattu 13.10.2015).

Ajatus pienlehtien siirtymisestä nettiin otettiin vastaan nihkeästi. Pienlehdet koetaan keräilyesineinä, ja niiden rajallinen saatavuus on osa viehätystä. On nähtävä vaivaa ja jalkauduttava sarjakuvafestivaaleille pienlehtiä saadakseen.

(Takalo 2015, viitattu 13.10.2015).

4.2 Digitaalinen sarjakuva ja sarjakuvan tulevaisuus

Digitaalisesta sarjakuvasta ei haastateltavilla pääosin ollut paljoa kokemuksia. Osa oli testannut sarjakuvan lukemista tabletilaitteelta positiivisin tuloksin, muttei kuitenkaan käyttänyt tablettia pääasiallisena välineenä sarjakuvien lukuun. Sarjakuvablogit olivat jokaiselle tuttuja ja kaikki haastateltavista lukivat niitä aktiivisesti. Osa kertoi lukevansa myös muita nettisarjakuvia.

Lehkonen sanoi itse työskentelevänsä nettisarjakuvan parissa ja näkee nettisarjakuvan tulevan markkinoille lujaa. Nettisarjakuvia tehdään yleensä ensin ilmaiseksi omalla sivulla ja sitten toivotaan jonkin tahon bongaavan sen ja laittavan sen luettavaksi omalle nettisivulleen maksua vastaan. (Lehkonen 2015, viitattu 6.10.2015.)

Haastateltavat, jotka itse tekevät sarjakuvia perinteisin menetelmin, olivat eniten digitalisaatiota vastaan. Se on ymmärrettävää etenkin jos taiteilija työskentelee paperille piirtäen, koska painettu tuotos on sille jäljelle kaikkein uskollisin. Perusteluina he kertoivat vaan yksinkertaisesti pitävänsä paperista ja lukevansa ainoastaan paperisia sarjakuvia.

Kysyin haastateltavilta, näkevätkö he tarvetta ja kysyntää hahmottelemani kaltaiselle palvelulle. Konsensus oli, että ei. Kinnunen kertoi palvelun olevan mielenkiintoinen, mutta ei usko sille olevan tarpeeksi käyttäjiä ihan lähitulevaisuudessa. Hän kuitenkin näki, että sarjakuvat tulevat ennen pitkää siirtymään verkkoon ja toivoi suomalaisellekin sarjakuvalle enemmän nettinäkyvyyttä. (Kinnunen 2015, viitattu 19.10.2015).

Lehkonen kertoi, ettei näe palvelulle käyttöä, koska hänen mielestään nettisarjakuvaa kannattaisi lähteä tekemään suoraan englanniksi suuremman yleisön toivossa. (Lehkonen 2015, viitattu 6.10.2015.)

4.3 Digitaalinen päätelaite ja sen ongelmat ja vahvuudet

Mainitsin aikaisemmin Amazonin julkaiseman Kindle e-kirja -lukulaitteen, joka pyrkii imitoimaan fyysisen kirjan lukukokemusta. Kindlen kaltainen paperia imitoiva tekniikka olisi omiaan sarjakuvia luettaessa. Nykyisellään kuluttajille saatavilla olevat e-ink -laitteet toistavat vain harmaasävyjä.

Niinpä digitaalisia sarjakuvia lukiessa tulee tyytyä tavalliseen tablettiin, jonka soveltuvuus sarjakuvien lukemiseen jakaa mielipiteitä.

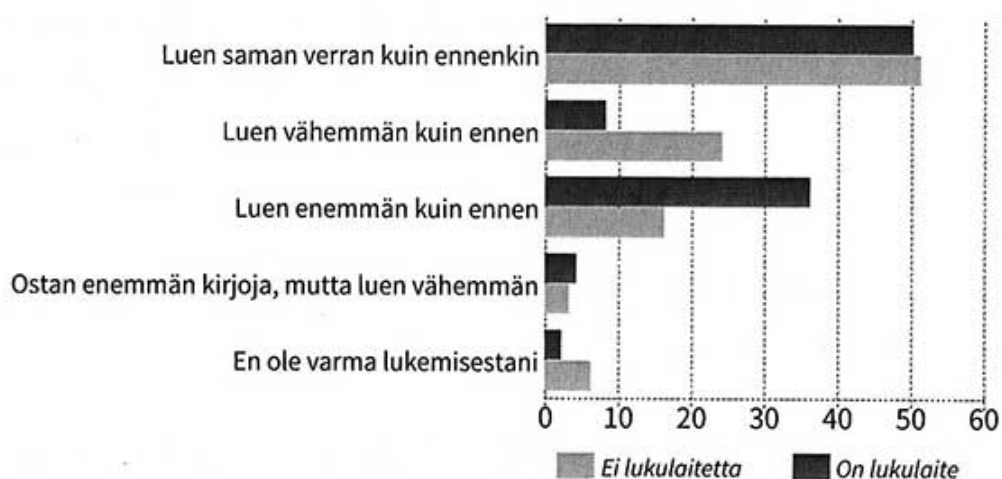
“Digitaalisen systeemin ongelma on siinä, että lukukokemus kapeutuu huomattavasti tylsemmäksi. Ei ole Padin näytön lähmimisessä sitä tärkeätä tunnetta, joka tekee ainakin itselleni sarjakuvalehden lukemisesta hienon kokemuksen.” (Sihvonen 2014, Kvaak.fi, viitattu 1.10.2015.)

”Perinteiseen sarjakuvaan on helpompi uppoutua. Digitaalinen sarjakuva aiheuttaa herkästi selailua: nettisurffailun tuomaa digitaalista kärsimättömyyttä ei kuitenkaan maksullisen sisällön kohdalla saa antaa juurtua itseensä. Vaikeasta sarjakuvasta tulee entistä vaikeampaa näytöltä tuijoteltaessa.” (Jiksi 2014, Kvaak.fi, viitattu 17.05.2015.)

Painetun tuotteen fyysisiä ja romantisoitujakin ominaisuuksia kuten hajua tai paperin tuntua, on hankala tai mahdotonta digitaalisesti jäljentää. Paperiseen sarjakuvaan liittyy myös nostalgisia piirteitä, jotka eivät välity digitaaliseen käyttöympäristöön.

Vaikka muutos ei kenties olekaan vielä ovelta ainakaan sarjakuvien kohdalla, niin Yhdysvalloissa on saatu mielenkiintoisia tutkimustuloksia e-lukulaitteen vaikutuksista lukemiskäyttäytymiseen.

Lukulaite lisää lukemista Yhdysvalloissa

*Kuinka lukutavat ovat muuttuneet kuudessa kuukaudessa, % vastaajista.
Lähde The Harris Poll 2011.*

KUVA 6 (Lantto 2014, 42.)

Kuvasta käy selvästi ilmi kuinka lukulaitteen omistaminen lisäsi lukemista. Jos nimenomaan sarjakuville sopiva lukulaite joskus ilmestyy markkinoille, uskoisin sarjakuvienkin kulutuksen nousevan vastaanvanlaisesti.

4.4 Tulevaisuus

Jos mikään vartenotettava digitaalisen sarjakuvan palvelu ei onnistu nousemaan merkittävään asemaan alalla, ehkä Lehkosen mainitsemassa nettisarjakuvamallissa voisi olla ideaa. Sarjakuvalla olisi oma sivunsa ja sitä yritettäisiin myydä eri sivustoille luettavaksi.

Oma sarjakuva voisi olla lähtökohtaisesti puhtaasti nettisarjakuva, mutta jos sen suosio kasvaa, siitä voisi ottaa tarvepainatuksena pienehkön erän myyntiin. Tarvepainatuksella tarkoitetaan toimintatapaa, jossa painotuotteita tuotetaan vain kysynnän mukaan (Havumäki 2014, 61).

Samaan aikaan kun perinteisen sarjakuvan tuominen nettiin kangertelee, markkinoilla on jo puhtaasti digitaaliseen ympäristöön erikoistunutta sarjakuvaa. *Motion comics* eli liikkuva sarjakuva yhdistelee animaatiota ja sarjakuvaa. Liikkuvaan sarjakuvaan erikoistunut *Madefire* -sivusto on saanut siipiensä alle korkean profiilin taitelijoita ja lupaa tarjota kehitystyökalun, jonka avulla voi itse tehdä liikkuva sarjakuvaa. (Sikiö 2014, viitattu 17.5.2015).

Itsenäisille sarjakuvan tekijöille on viime vuosina ilmestynyt uusia tapoja tehdä töitä. Joukkorahoitussivu *Kickstarter*issa yritys tai yksityishenkilö voi hakea projektilleen rahoitusta. Projekteja voi tukea kuka tahansa, ja jos projektille määritelty tavoite saavutetaan, projektin haltija saa kerätyt rahat itselleen. Kirjoitushetkellä eniten rahaa sivustolla kerännyt sarjakuvaprojekti on nettisarjakuva *The Order of The Stick*, jonka paperipainosta tuettiin yli miljoonan dollarin edestä. (Kickstarter 2012, viitattu 25.10.2015).

Toinen hieman *Kickstarter*ista poikkeavaa joukkorahoitusmallia tarjoava palvelu on *Patreon*. *Patreon*issa tekijää voi tukea itse asettamallaan määrällä, joka maksetaan kuukausittain. Määrä voi olla yhdestä dollarista tuhansiin. Lukuisat sarjakuvataiteilijat käyttävät palvelua ja monet ovatkin onnistuneet saamaan kerrytettyä sievoisen kuukausittaisen tukisumman itselleen. (Costello 2014, viitattu 25.10.2015).

5 POHDINTA

Opinnäytetyössäni käsittelin Suomen omakustannesarjakuvan tilaa ja tulevaisuutta ja sarjakuvan digitalisaation mahdollisuuksia ja ongelmia. Sähköpostihaastatteluiden konsensus oli se, että sarjakuva on Suomessa hengissä ja voi hyvin mutta nettiin se ei ole siirtymässä ainakaan ihan lähitulevaisuudessa.

Suurimmat tekijät nettiin siirtymisen esteenä olivat mieltymys paperiseen sarjakuvaan, varteennettavan palvelun puute ja digitaalisen lukulaitteen epäkäytännöllisyys ja epämukavuus sarjakuvia luettaessa.

Hahmottelin myös itse palvelukokonaisuuden, jonka näkisin toimivana vaihtoehtona sarjakuvablogeille ja hyvänä portaalina kaikelle suomalaisen sarjakuvaan liittyvään. Haastateltavat eivät nähneet palvelulle tarvetta ja kokivat, ettei palvelu houkuttelisi tarpeeksi käyttäjiä ollakseen kannattava.

Digitaalisen sarjakuvan tulevaisuus on Suomessa siis vielä suuri kysymysmerkki. Tekijät eivät ole innokkaita lähtemään tekemään sarjakuviaan digitaalisesti, ja asiaan tuskin tulee muutosta ennen kuin joko markkinoille tulee joko jokin toimiva palvelu tai perinteisen sarjakuvan markkinat käyvät niin heikoksi, että se pakottaa tekijät kokeilemaan jotain uutta.

6 LÄHTEET

6.1 Aineisto

Takalo, sähköpostihaastattelu 13.10.2015

Tuominen, sähköpostihaastattelu 19.10.2015

Kinnunen, sähköpostihaastattelu 19.10.2015

Lehkonen, sähköpostihaastattelu 6.10.2015

6.2 Lähteet

Lantto, R 2014. Bitteinä ja paperilla – graafisen viestinnän trendejä. Digitext.

Havumäki, H. 2014. Sähköinen Kaupankäynti. Sanoma Pro Oy.

Costello, M. 2014. Can Kickstarter and Patreon Help Comics Makers Make a Living? Full Stop. Blogi 7.5.2014. Viitattu 25.10.2015,

<<http://www.full-stop.net/2014/05/07/blog/sam-costello/can-kickstarter-and-patreon-help-comics-makers-make-a-living/>>.

Hietala, O. 2008. Näin tehdään pikkulehti. Artikkel 22.8.2008. Sarjakuvanteko.fi. Viitattu 2.10.2015,

<http://www.sarjakuvanteko.fi/wiki/index.php?title=28_Näin_tehdään_pikkulehti>.

Hätinen, J. 2015. Punkin leikattu ja liimattu historia sähköiseksi – Opetus- ja kulttuuriministeriöltä 15 000 euroa kotimaisten punk-lehtien digiarkistointiin Rytmi.com. Artikkel. Viitattu 28.9.2015,

<<http://www.rytmi.com/uutiset/punkin-leikattu-ja-liimattu-historia-sahkoiseksi-opetus-ja-kulttuuriministeriolta-15-000-euroa-kotimaisten-punk-lehtien-digiarkistointiin/>>.

Kickstarter 2012. The Order of the Stick Reprint Drive. Viitattu 25.10.2015,

<<https://www.kickstarter.com/projects/599092525/the-order-of-the-stick-reprint-drive/description>>.

Kela, A. 2013. LEVOTON TYTTÖ JA SPOTIFY. Blogi. Viitattu 25.10.2015,
<<http://www.anssikela.com/2013/11/06/levoton-tytto-ja-spotify/>>.

Kuti Kuti 2015. Sivusto. Viitattu 15.10.2015,
<<https://kutikutisf.wordpress.com/category/kuti-magazine/>>.

Kvaak.fi – Sarjakuvan kuolema... Keskusteluketju. Viitattu 1.10.2015
<<http://www.kvaak.fi/keskustelu/index.php/topic,13800.30.html>>.

Kvaak.fi – Sarjakuvat ja elektroniset lukulaitteet. Keskusteluketju. Viitattu 17.5.2015
<<http://www.kvaak.fi/keskustelu/index.php/topic,12924.195.html>>.

Salonen, J. 2012. Laki jarruttaa joukkorahoituksen leviämistä. Helsingin Sanomat. Artikkel
18.8.2012. Viitattu 25.10.2015
<<http://www.hs.fi/kotimaa/a1345176506537>>.

Sarjakuvantekowiki 2015. Suomalaisia sarjakuvablogeja. Sivusto. Viitattu 6.10.2015,
<http://www.sarjakuvanteko.fi/wiki/index.php?title=Suomalaisia_sarjakuvablogeja>.

Sikiö, J. 2013. Sarjakuvan digitaalijakelu. Artikkel. Kvaak.fi. Viitattu 17.5.2015,
<<http://www.kvaak.fi/index.php?articleID=1945>>.

Römpötti, H. 2014. Sarjakuvien kustantaminen uhkaa hiipua. Helsingin Sanomat. Artikkel
3.2.2014. Viitattu 6.10.2015,
<<http://www.hs.fi/kulttuuri/a1391314328376>>.

Sutinen A. 2015. Sarjakuvablogit Taivaallisin pienlehti -kilpailu ja Taivaallisin sarjakuvablogi. Ar-
tikkel. Viitattu 2.10.2015,
<<http://sarjakuvablogit.com/2015/05/taivaallisin-pienlehti-kilpailu-ja-taivaallisin-sarjakuvablogi-2015/>>.

Ubpin, B. 2014. The ComiXology Outrage. Forbes. Artikkel 30.04.2014 Viitattu 17.05.2015,
<<http://www.forbes.com/sites/bruceupbin/2014/04/30/the-comixology-outrage/2/>>.

Wikipedia 2015. Amazon Kindle. Sivusto. Vittattu 15.10.2015,
<https://en.wikipedia.org/wiki/Amazon_Kindle>.